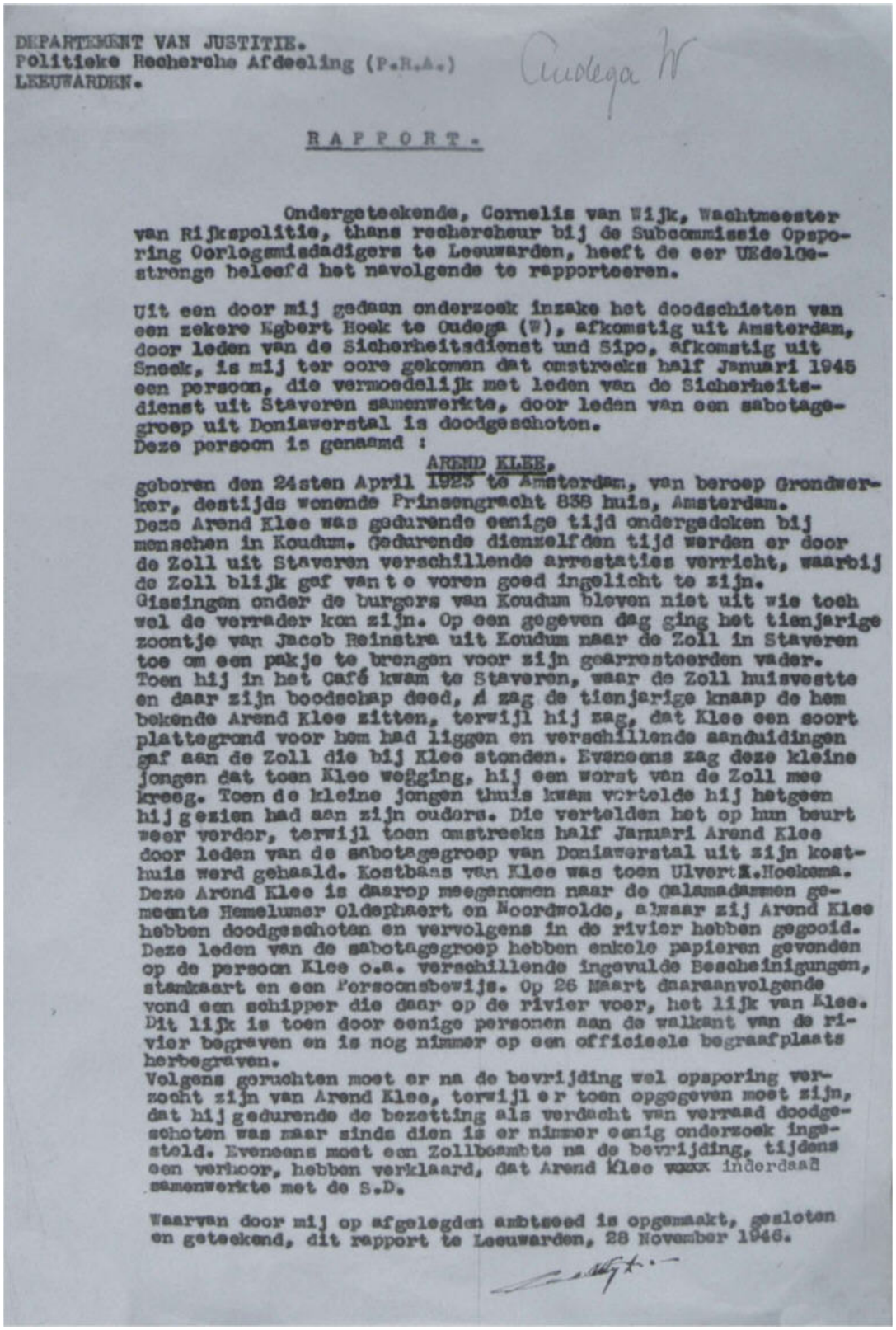
Menu

Januari 1945, verraders geliquideerd

In de laatste oorlogswinter werden plotseling veel onderduikadressen door de Duitsers ontmanteld en onderduikgevers door de Duitsers gevangen gezet. Omdat het lange tijd goed was gegaan lokale verzetsmensen dat er verraad in het spel was. Op een gegeven moment begon het te dagen dat Arend Klee, een Amsterdamse grondwerker, wel eens een dubbelrol kon hebben.

DEPARTEMENT VAN JUSTITIE.
Politieke Recherche Afdeeling (P.R.A.)
LEEUWARDEN.

Oudega W

RAPPORT.

Ondergeteekende, Cornelis van Wijk, Wachtmeester van Rijkspolitie, thans rechercheur bij de Subcommissie Opsporing Oorlogsmisdadigers te Leeuwarden, heeft de eer UEdelOgestrenge beleefd het navolgende te rapporteeren.

Uit een door mij gedaan onderzoek inzake het doodschieten van een zekere Egbert Hoek te Oudega (W), afkomstig uit Amsterdam, door leden van de Sicherheitsdienst und Sipo, afkomstig uit Sneek, is mij ter oore gekomen dat omstreeks half Januari 1945 een persoon, die vermoedelijk met leden van de Sicherheitsdienst uit Staveren samenwerkte, door leden van een sabotagegroep uit Doniawerstal is doodgeschoten.
Deze persoon is genaamd :

AREND KLEE,

geboren den 24sten April 1925 te Amsterdam, van beroep Grondwerker, destijds wonende Prinsengracht 838 huis, Amsterdam.
Deze Arend Klee was gedurende eenige tijd ondergedoken bij menschen in Koudum. Gedurende dienzelfden tijd werden er door de Zoll uit Staveren verschillende arrestaties verricht, waarbij de Zoll blijk gaf van te voren goed ingelicht te zijn.
Gissingen onder de burgers van Koudum bleven niet uit wie toch wel de verrader kon zijn. Op een gegeven dag ging het tienjarige zoontje van Jacob Reinstra uit Koudum naar de Zoll in Staveren toe om een pakje te brengen voor zijn gearresteerden vader. Toen hij in het Café kwam te Staveren, waar de Zoll huisvestte en daar zijn boodschap deed, zag de tienjarige knaap de hem bekende Arend Klee zitten, terwijl hij zag, dat Klee een soort plattegrond voor hem had liggen en verschillende aanduidingen gaf aan de Zoll die bij Klee stonden. Eveneens zag deze kleine jongen dat toen Klee wegging, hij een worst van de Zoll mee kreeg. Toen de kleine jongen thuis kwam vertelde hij hetgeen hij gezien had aan zijn ouders. Die vertelden het op hun beurt weer verder, terwijl toen omstreeks half Januari Arend Klee door leden van de sabotagegroep van Doniawerstal uit zijn kosthuis werd gehaald. Kostbaas van Klee was toen Ulvert K.Hoeksma.
Deze Arend Klee is daarop meegenomen naar de Galamadammen gemeente Hemelumer Oldephaert en Noordwolde, alwaar zij Arend Klee hebben doodgeschoten en vervolgens in de rivier hebben gegooid.
Deze leden van de sabotagegroep hebben enkele papieren gevonden op de persoon Klee o.a. verschillende ingevulde Bescheinigungen, stamkaart en een Personsbewijs. Op 26 Maart daaraanvolgende vond een schipper die daar op de rivier voer, het lijk van Klee. Dit lijk is toen door eenige personen aan de walkant van de rivier begraven en is nog nimmer op een officieele begraafplaats herbegraven.
Volgens geruchten moet er na de bevrijding wel opsporing verzocht zijn van Arend Klee, terwijl er toen opgegeven moet zijn, dat hij gedurende de bezetting als verdacht van verraad doodgeschoten was maar sinds dien is er nimmer eenig onderzoek ingesteld. Eveneens moet een Zollbeambte na de bevrijding, tijdens een verhoor, hebben verklaard, dat Arend Klee xxxx inderdaad samenwerkte met de S.D.

Waarvan door mij op afgelegden ambtseed is opgemaakt, gesloten en geteekend, dit rapport te Leeuwarden, 28 November 1946.

Het bovenstaande document is een proces-verbaal met de officiële lezing van de terechtstelling van de verrader Arend Klee.

Uilke Hoekema aan de Beukenlaan, maar toen hij Klee merkte dat het verzet hem wilde uitschakelen en hem op de hielen zat, verliet hij Koudum niet, opmerkelijk genoeg. Op de avond van zijn arrestatie was hij in het huis van Uilkes broer Ulfert Hoekema in de Bakkersteeg. De 'Tienjarige knaap' die wordt genoemd in het verbaal, was de toen in werkelijkheid vijftienjarige Sjouke Reinstra. Op 7 januari 2009 belde Reinstra, om uit te leggen hoe de vork in de steel zat, nadat hij op deze website het verbaal had gelezen. Samen met zijn broer Johannes (Hampie) bracht hij een paar klompen naar Staveren, niet voor hun vader maar voor hun broer Jurjen die in de vorige nacht door de Duitsers was opgepakt. De Reinstra's woonden eveneens aan de Beukenlaan. Klee was bij Ulfert Hoekema in huis toen leden van de sabotagegroep Doniawerstal hem oppakten. Het verzet in Koudum had deze groep benaderd, nadat het lokale veemgerecht had geoordeeld dat Klee uit de weg geruimd moest worden.

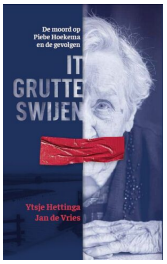
Toegevoegd 8 juli 2020: In het bovenstaande rapport wordt half januari 1945 genoemd als de datum waarop de liquidatie zou zijn uitgevoerd. Dit lijkt niet in overeenstemming met de mededeling van Sjouke Reinstra, omdat diens broer Jurjen op 4 februari is opgepakt. Ook lijkt het laten verdwijnen van het lijk, zoals in het rapport omschreven, moeilijk te rijmen met de winterse omstandigheden in januari 1945. De hele januarimaand vroor het hard. Beide omstandigheden lijken erop te wijzen dat de liquidatie minimaal een maand later plaatsvond dan genoemd in dit rapport.

Een tweede verrader?

Toch moet er in januari 1945 een verrader in Koudum zijn gearresteerd en gedood, nu door leden van de lokale knokploeg uit Hemelum en Koudum. Van deze liquidatie zijn geen officiële stukken bekend. Uit overlevering is naar voren gekomen dat deze persoon zou zijn gedood in een boerderij. Zijn dode lichaam zou bij 'It Feitesân' ten oosten van Koudum onder het ijs is geschoven. Toen het ijs was gesmolten is verzetsman Johannes Hoekstra gewaarschuwd dat het lijk dreef. Eind maart 1945 is een lijk, mogelijk deze persoon, drijvend aangetroffen op Alde Karre, twee km zuidelijk van It Feitesân. Het zou kunnen gaan om ene Lex of Alex die in de kost was bij Klaas Schotanus, machinist van de zuivelfabriek, ook al wonend aan de Beukenlaan. Deze persoon zou afkomstig zijn uit Stompetoren of uit Rotterdam. Navraag in Stompetoren en omgeving en raadpleging van de lijst vermisten WOII van het Rode Kruis heeft niets opgeleverd.

Toegevoegd 8 juli 2020: behalve Lex en Alex wordt ook de naam Leo genoemd.

It Grutte Swijen

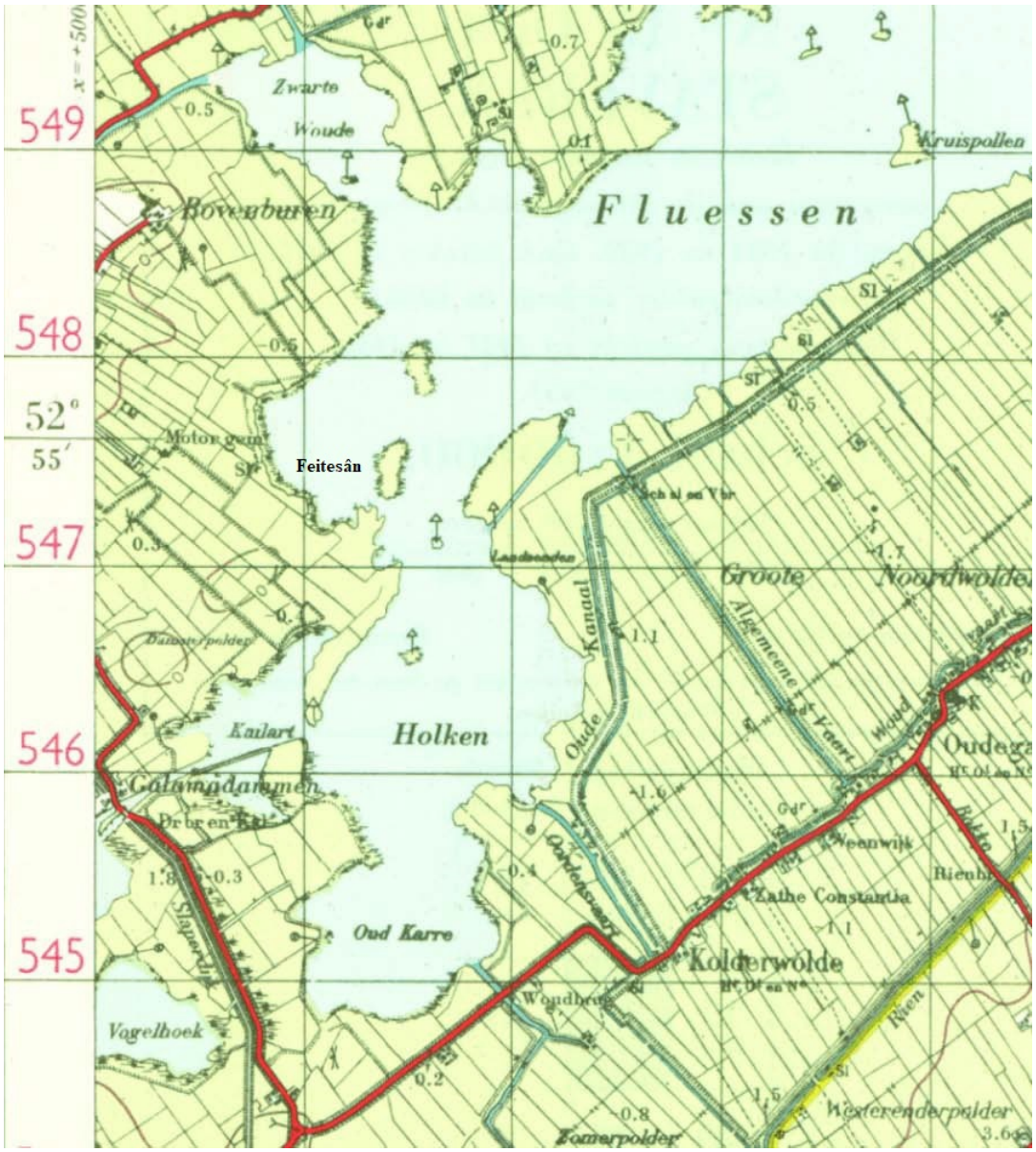
De kwestie rond het doden van de (vermeende) verraders is een belangrijk onderwerp van het op 4 mei 2022 bij De Ryp in Workum verschenen werk: *It Grutte Swijen: de moord op Piebe Hoekema en de gevolgen*, van Ytsje Hettinga en ondergetekende. Hierin vindt u alle verzamelde informatie over deze kwestie. Ytsje Hettinga schreef op basis van het onderzoek een toneelstuk voor Teatergroep SULT, in de vorm van drie monologen van drie vrouwen: de moeder en de oudste zuster van Piebe Hoekema en de moeder van Arend Klee. Vanwege de corona-lockdown is het stuk, na twee keer te zijn uitgesteld, uiteindelijk op de lange baan gekomen. Ook de monologen zijn opgenomen in het boek.

Op 5 dec. 2021 zijn enkele wijzigingen gemaakt in de bovenstaande tekst: Een citaat uit het verslag van Osinga is verwijderd,

Menu

Laatste wijziging 1 juli 2022: de informatie over *It Grutte Swijen*.

Jan de Vries

Op basis van getuigenverklaringen heeft de politie op 13 sept. 2013 en 8 okt. 2014 bij het Koudumer Boskje gezocht naar stoffelijke resten, zonder resultaat. Wel leverde de actie een aantal nieuwe verklaringen op.

Menu

Drie militairen van de bergings- en identificatiedienst zoeken met een grondradar naar het stoffelijk overschot van „een verrader die door het verzet is doodgeschoten", zoals de gemeente Súdwest-Fryslân het omschrijft. Het onderzoek even ten zuiden van Galamadammen leverde gisteren niets op. Politiewoordvoerder Frans Zuiderhoek wilde nauwelijks uitleg geven over de reden van het onderzoek, behalve dat de plek door een getuige was aangewezen. Volgende week wordt besloten of er verder wordt gezocht. Volgens historici staat in de omgeving alleen de Amsterdammer Arend Klee te boek als een verrader die door het verzet is geëxecuteerd en van wie het lichaam nooit is gevonden. Foto: Simon Bleeker

Krant van 14 sept. 2013.

Volg Historisch Koudum op social media

Copyright 2015 - 2022 Stichting Histoarysk Koudum